

KAMASZKOR

AVAGY AZ IDENTITÁSVÁLSÁG KORA

SZÖVEG: EMRI MIKLÓSNÉ MÁRTI LAKBERENDEZŐ: NAGYNÉ KOCH NOÉMI FOTÓ: JUHOS NORBERT

Kamaszkor. Érzékenység, útkeresés... Talán életünk egyik legizgalmasabb időszaka. Erik Erikson az identitásválság korának nevezi. Csupa tanulás a felnőtté válás határán. Hogyan vészeltethjük át a megpróbáltatásokat? És miért fontos, hogy egy lakberendező mindezzel tisztában legyen?

A kamaszkor kezdetét és végét nem tudjuk pontosan meghatározni, mert mindenkinél más és más, egyéni fejlettségének megfelelően. Általában 11–12 éves kor körül kezdődik, nagy mértékű testi – s nem kevésbé lelki – változásokon keresztül átesve. A nemi érésrel járó testi változások a lányoknál gyakran nagyon korán bekövetkeznek, a velük járó felelősséget a kislányok éretlen koruknál fogva nem értik. A fiúknál kicsit később, de hasonló gyorsasággal zajlik le a férfivá válás folyamata. A testi és a lelki érés nincs egymással szinkronban. Régi korokban a férfivá és nővé avatás rítusai sokat segítettek a felnőtt identitás megtalálásában, de ma már sajnos ezeknek csak a foszlányaival találkozhatunk. A „titkos” dolgok annyira nyíltak és könnyen elérhetőek mindenki számára (sajtó, média, internet, pornó), hogy azok a gyerekek is találkozhatnak velük, akik még nincsenek felkészülve erre. Hódít a szex – szerelem nélkül. Minden felgyorsult, minden hamarabb érkezik, és elvész a misztérium, amelyre pedig nagy szükség lenne. Főleg ebben a korban, amikor rendkívül fontos, az egész életre kiható kérdésekre keresik a kamaszaink a válaszokat.

De melyek az alapvető kérdések? Az első, talán legfontosabb kérdéscsoport: Kiben bízhatok? Kit szerethetek? Kinek hihetek? Miben hihetek? Mit remélhetek? Miben reménykedhetek? Ezek életünk legkorábbi szakaszához köthetők, a korai szeretetkapcsolatokból lesűrődő lényeghez: szerethető vagyok, hisznek bennem, érdemes élni, az ősbizalom elve működik. Akinek megadatott az érzelmi biztonság átélése, talán kevésbé hevesen reagál a fenti kérdésekre kamaszkorban, de ezek „felülvizsgálata” nála sem marad el. Emiatt van az, hogy bántó éle van kritikájának, melyekkel szüleit és az eddig elfogadott felnőtteket illeti, mintegy próbára téve szeretetüket, türelmüket, néha a felnőtt számára teljesen érthetetlen módon, hiszen idáig minden rendben volt közöttük. Miért távolodik el az addig szeretetét kimutatni képes és akaró gyerek? Mert el kell távolodnia ahhoz, hogy újra visszajöhessen. Úgy érzi, hogy a kortársai közelebb vannak hozzá, jobban megértik őt, és ez így van jól. Felértékelődik a barát, a barátnő, a haverok szerepe, és egyre több időt szeretne velük tölteni, főleg házon kívül. De ha nyitottak vagyunk rá, a mi lakásunk is teret adhat a baráti-barátnői találkozásoknak, mert így ismerhetjük meg azokat, akik a gyermekünk számára ebben a korban nagyon fontosak. A valahova tartozás szükséglete igen erős, ezért szívesen csatlakoznak kamaszaink szubkulturális csoportokhoz, zenei együttesekhez vagy azok rajongóihoz, szurkolótáborokhoz, sportegyesületekhez, vallási közösségekhez, akár szektákhoz is. Az odatartozást öltözetükkel, viselkedésünkkel is kifejezik. Mindennek jelentősége lehet, ami a feloldódásról és az eggyé válásról szól, ezért ez a korosztály a legveszélyeztetettebb a drogok szempontjából is. Szülőként nehéz átvészeln ezt az időszakot, de tudnunk kell kifejezni szeretetünket és aggodásunkat akkor is, ha gyermekünk viselkedésével nem értünk egyet, és ennek határozottan hangot is adunk. Az első szerelmek, „együtt járások” kora ez, amikor a másik tükörként szolgál az önismerethez. Érzelmi hullámlások, örömeik és csalódások átélése során érik a személyiség, keresve önmagát. Amennyire fontos a másokkal való közösség érzése, legalább olyan fontos a zavartalan egyedüllét is. Ezért a kamasz ajtaján gyakran figyelmeztet tábla: „Magánterület, engedély nélkül belépni tilos!”

A másik kérdés, amire választ kell kapnia a serdülőkorban lévő fiatalnak: Mit akarhatok? Kétéves korunk táján ez a kérdés már felmerült, s a rá adott válasz szerint: „az vagyok, amit szabadon akarhatok”. Kamaszkorban ez a kérdés újraértékelődik, módot és lehetőséget keresve új határok kijelölésére, kiszélesítésére. Ez lelki szükséglet, ami a hétköznapi életben szöfogadatlanásban, dacban, „csakazértis”-ben, vagy „csakazértsem”-ben jelenhet meg, néha (vagy gyakran) szemtelen stílusba csomagolva. Ennek a harcnak gyakran nem is tartalma, hanem a formája háborítja fel a szülőket és a felnőtteket, akiknek szintén van mit tanulniuk: kompromisszumkésztséget azokon a területeken, ahol lehet, és határozottságot ott, ahol nem lehet. A kamasz omnipotencia érzése (mindent megcsinálhatok) addig tombol, amíg nincs határ. Ő az, aki ezt a legnehezebben tudja meghúzni, ebben kell számára a segítség, hogy később saját maga is képes legyen rá. Keresi a szabadságot, de összekeveri a szabadossággal. Érettségének jele, ha le tud mondani dolgokról, ha felismer szükségességeket, és nem kényszernek érzi azokat. Akarati életében ugyanolyan heves hullámlásokat tapasztalhatunk, mint érzelmei terén. A térben, ahol él, ez tükröződik: hol nagyon pedáns, hol rendkívül rendetlen. A serdülő belső kuszaságát, de passzív ellenállását is kifejezheti a rendtelenség. Lehet a szülő-gyerek játszma része: beleszólnak vagy nem, tiszteletben tartják vagy nem? Itt megint csak a határokat feszegetjük. A lakás közös területein megkövetelhetjük a mi igényünknek megfelelő rendet, cserébe tiszteletben tarthatjuk az ő rendtelenségét a saját szobájában.

A harmadik fontos kérdéskör, ami a kamaszt foglalkoztatja: Mivé válhatok? Minek tudom elképzelni magamat? A jövő szempontjából fontosak a lehetséges válaszok, hiszen a felnőtt kor előkészítésében nélkülözhetetlenek. A fantázia és a képzelet szabadon szárnyalhat, mert a kérdés nem annyira a konkrét, hűvös igazságra vonatkozik. Azt érezzük, hogy a kamasz elrugaskodik a valóságtól, többet képzel, mint a realitás, „álmódozik”. Túl kell jutnia ezen, hogy megtalálja a valós lehetőségeket. Példaképeket, ideálokat keres, akikkel azonosulni tud. (Ezért veszélyes a média sok üres sztárja...) Az élet sok területén kipróbálja magát: sportban, zenében, táncban, különféle hobby-tevékenységben. Úgy tűnik, nincs kitartása, mert váltogatja ezeket, pedig csak keresi a valódi örömet nyújtó elfoglaltságokat. Kreatív, szereti egyediségét kifejezni. Szülőként adjunk teret és lehetőséget az önkifejezésre, beszéljünk sokat gyermekünkkel az elképzeléseiről!

A negyedik kérdéscsoport: Mit tudok teljesíteni? Mire vagyok képes? Míg az előző kérdésekben a vágyakról volt szó, itt a valós lehetőségek kerülnek górcső alá. Ha a kettő között túl nagy a szakadék, önértékelési válság alakulhat ki. A kisebbségi érzés generálhat kompenzációképpen nagyra tűnő vágyakat, és belső erőt is adhat azok eléréséhez. Ezért történhet meg az, hogy sok ember mások által el nem képzelt eredményeket érhet el. A teljesítőképesség megítélése az élet minden területére vonatkozik: tanulásra, munkára, szerelemre egyaránt.

A kamasz képességeinek reális felmérésében sokat segíthet az iskola, az odafigyelő tanár és a szülő egyaránt. Sokszor hiányzik a tapintat a valósággal való szembesítésben, ami a kamaszból dacot, bezárkózást válthat ki. Ha a szülő a gyermekén keresztül akarja megélni saját be nem teljesült elképzeléseit, gyakran torz és elvárásokkal teli képet ad a gyerekeknek, biztatva őt a megvalósításra, és kegyetlenül kritizálva, ha ez nem sikerül. Sokszor későn derül ki, hogy egy-egy boldogtalannak tűnő pályaválasztás háttérben ilyen okok állnak. A kamasz rendkívül érzékeny és sérülékeny lélek, szülőként vigyázzunk rá, és ezt úgy tudjuk megtenni, ha saját magunkat is jobban megismerjük általa, egyre tudatosabbá válva.

Láthatjuk, nem könnyű időszakot él meg a gyermekünk, míg megtalálja saját identitását azon az úton, ahol a fenti kérdések az útjelző táblák. S mikorra történik ez meg? Mindenkinél más időpontban, sőt olyan örök gyermeki lélek is van, akinél soha. Honnan tudhatjuk, hogy valaki végigjárta ezt az utat és felnőtté vált? Onnan, hogy tud szeretni és tud dolgozni, ahogy Freud meghatározta az egészséges felnőttlét két jellemzőjét. Miért fontos, hogy egy lakberendező mindezzel tisztában legyen? Azért, mert így tudja tiszteletben tartani azokat a lelki szükségleteket, amiket neki a tér berendezésekor figyelembe kell vennie. Rendkívül fontos az igényfelmérés, aminél a következő szempontokat tartsuk szem előtt:

- A saját tér, egyedi igények figyelembe vétele.
- Lehetőség az elvonulásra és a társas létre.
- Fő tevékenység a tanulás, ennek kiszolgálása.
- Rend-rendetlenség problematikája: praktikus tárolás biztosítása.
- Kreatív tevékenységek iránti igények kiszolgálása.
- Ötletek felkínálása és közös tervezés a kamaszsal.
- A szülővel történő közös megbeszélés.

A megvalósítás konkrét ötleteit a következő cikkben Dávid Ildikó lakberendezőtől olvashatják.